

KUNGL. ÖRLOGSMANNASÄLLSKAPET

2015-11-16

Ordförandens, Michael Zell, tal vid Kungliga Örlogsmannasällskapet 244:e högtidssammanträde den 16 november 2015 på Etnografiska museet.

Ers Majestät!

Ärade gäster från systerakademier, belönade, ledamöter, mina damer och herrar!

Som redan framgått innebär årets högtidssammanträde ett återupptagande av en tradition som legat i träda en tid. Nämligen bruket att de nyvalda ledamöterna med sin namnteckning bekräftar sitt inval och skriver in sig i vår liggare. Så länge vi höll oss på en och samma plats var detta inget problem. Kungl. Örlogsmannasällskapet grundades i Stockholm 1771 och hade sin verksamhet här i 13 år fram till 1784, då akademien som en spegling av Flottans omorganisation flyttade till Karlskrona. KÖMS flyttade åter till Stockholm igen 172 år senare med sitt första möte därefter den 9 februari 1956 i närvaro av Ers Majestäts farfar Gustaf VI Adolf.

Men av respekt för de bägge stationerna började akademien växla plats för våra högtidssammanträden. Det medförde en del logistiska utmaningar att till varje högtidssammanträde medföra liggaren för inskrivning, och så småningom upphörde traditionen helt.

Ikväll börjar ett återtåg. Jag hälsar ledamöterna varmt välkomna att efter middagen med egen namnteckning i ledamotsnummerordning retroaktivt skriva in sig. Jag vill här särskilt tacka hedersledamoten Herman Fältström med hustru Birgitta som lagt ned ett ovärderligt arbete för att möjliggöra detta.

Men, Ers Majestät, mina damer och herrar, det är i nuet och framtiden vårt fokus ligger. Det är bara där vi kan förtjäna vår relevans. Det saknas inte ämnen. Den säkerhetspolitiska situationen är i grunden förändrad för Sverige och vår nära omvärld. Som kräver ett starkare försvar, inte minst avseende marinen.

Marinen har förvisso gått från att vara nedläggningshotad till att innehålla ett betydande hopp om ett fortsatt liv. Två ubåtar av typ A26 är beställda. Det är en bra början, men det finns ännu inga planer för övervattenssystemens fortsatta materialanskaffning bortom de Visby-korvetter som efter en besvärande lång tid just färdiglevererats. Det ska dock nämnas att inom det svensk-finska samarbetet, som har en stark politisk stöttning i bägge länderna, finns förutsättningar för en samordnad anskaffning av framtida ytstridsfartyg. Finland går i täten med sin beslutade anskaffning av fartyg av typen "Flottilj 2020". För Sveriges del är det givetvis inte en långsiktigt hållbar situation att avstå från motsvarande investeringar i vårt närområdes säkerhetspolitiska stabilitet.

Vår systerakademi Kungl. Krigsvetenskapsakademien la nyligen fram en uppmärksam rapport om försvaret av Gotland. Där just försörjningen över havet blir den avgörande faktorn. Inte bara för civilbefolkningen utan även för att underhålla de militära förband som är grupperade på ön. Rapportens slutsats är att enbart skyddet av Gotland och dess försörjningsvägar skulle ianspråkta halva dagens flygvapen och hela marinen.

Vad mer har hänt i sen tid? Vi har just skiftat överbefälhavare. Gör det någon skillnad, kan man fråga sig? Är inte just Försvarsmakten med sina täta band till politikens hårda styrning och sina långa leveranstider av såväl personal som materiel, närmast opåverkbar av en enskild person i det korta 6-årsperspektiv som en nyutnämnd ÖB har att förhålla sig till? Inget kunde vara mer felaktigt. Det är individer som åstadkommer förändring och utveckling. Därtill, det viktiga är inte alltid ankomsten till vad vi redan nu vet är ett rörligt mål, det är att påbörja resan.

Förändringsarbete bygger på några enkla förutsättningar. Att kalla saker vid deras rätta namn, att vara tydlig om vad som krävs och inte underskatta mottagarnas fattningsförmåga. Jag har valt ut några sådana områden där jag uppmanar vår nye ÖB att skaffa sig en linje. De är bara fyra stycken, en för varje stjärna han bär, lätt att komma ihåg.

Det första man gör när man kommer till ett nytt uppdrag är att fråga sig var de akuta problemen ligger. Det spelar ingen roll vad man har för stolta framtidsplaner om man inte klarar uppgiften för dagen. Jag ser kränkningarna av våra gränser, eller försöken därtill, som sådana akuta utmaningar. De sker i luften och under vattnet.

Med all respekt för alla andra kompetenser vi kan behöva, det är där Sverige som nation måste hänga sitt lås. Låset utgörs av övervakning av vårt territorium med flygplan i luften och fartyg till sjöss.

När jag lyfter denna fråga inför de höga företrädare för Försvarsmaktens högkvarter jag stundtals träffar, får jag ofta höra att "låt oss inte göra detta till en intern försvarsgrensstrid". Jag förstår inte den reaktionen. Detta är inte ett problem jag, KÖMS eller ens marinen lyfter, det är en avdömning av våra behov som vår motståndare redan har gjort för oss.

Bland dessa omedelbara överväganden för en ny ÖB ingår också den i många scenarier lägst hängande frukten för vår motståndare, redan nämnda Gotland. Vars försvar dessutom har den påtagliga fördelen av att vara som för ett mini-Sverige. Gotland behöver alla delar av vår försvarsmakt, ja faktiskt ett totalförsvar.

Som punkt 2 på ÖB:s agenda, skulle jag vilja be honom lyfta blicken och formulera sin försvarsidé. Hur ska vårt försvar se ut för att kunna uppfattas, externt och internt, som en relevant storhet för att lösa sina uppgifter? Inte vad som är politiskt gångbart, eller ärt sedan tidigare. Inte heller i enskilt framstående delmängder utan den helhet som faktiskt krävs för vår tid och som han som ÖB kan stå för. Jag tror på goda grunder många törstar efter den bilden. Vad är det vi ska åstadkomma, hur och med vilka resurser?

För det tredje, ta åtminstone på den egna kammaren höjd för att återskapandet av tillräcklig försvarsförmåga kan behöva ske mycket snabbare än vad någon av oss kan, eller vill, föreställa sig. Utvecklingen i Ryssland följer en hotfullt tydlig linje redan, men kan mycket hastigt bli direkt dramatisk. Det är svårt att veta hur kraftfullt oljeprisfallet och de ekonomiska sanktionerna biter på ett så slutet, centralstyrt och kontrollerat samhälle som Putins Ryssland. Eller hur den allt mer Nato-vänliga opinionen i Finland och Sverige kommer att uppfattas, tolkas och hanteras.

Det är inte uteslutet att det samlade läget av Kreml anses kräva för omvärlden ytterligare tidigare otänkbara åtgärder. Det har därtill i sen tid tillkommit en ny insikt om de förmågor som tillförts Rysslands militära styrkor. Inte minst i Syrien har visats att Rysslands militära förmåga ligger på en helt ny nivå.

Avslutningsvis, jag vill att ÖB bestämmer sig för vilka resurser den försvarsmakt han vill leda kräver. Och vara tydlig, och inte blyg, med det. Det "bistånds-industriella komplexet" fick på mycket kort tid en procent-målet att framstå som en självklar ambition. Att vi, för samhällets främsta gemensamma uppgift, över en tid ska söka oss tillbaka till 2 % av BNP är inte orimligt. Det innebär snittet av var det legat de senaste 40 åren. Från de ca 3 procenten under slutfasen av det kalla kriget, till de snabbt fallande andelarna i sen tid. Som ledamoten Olof Holm mycket förtjänstfullt beskriver i senaste Tidskrift i Sjöväsendet visar FOI:s beräkningar att den redan nu lägsta nivån i Norden på 1,15 % snart kommer att understiga 1 %. När även svensk televisions "Dokument inifrån" ifrågasatt tempot och riktningen i försvarets reduktion, har det gått långt. Det är därmed också ett uttryck för att vi i denna fråga har vänner i fler vikar än på mycket länge.

Utmaningen här är inte att bedöma vad han tror han kan få igenom. Utan vad han bedömer krävs.

Lycka till, Micael Bydén, min uppfattning är att du har ett stort stöd och förtroende inom KÖMS och hos dina kollegor i marinen!

Ers Majestät, ärade gäster, ledamöter, mina damer och herrar. Med denna lyckönskan till vår nye överbefälhavare i hans svåra värv avslutar jag härmed Kungl. Örlogsmannasällskapet 244:e verksamhetsår.